משום שהוא דורש את הפסוק "לצרור" לדבר חידוש, שכל צרות ערוה, שנעשו צרות זו לזו בזיקה, הרי הן פטורות אפילו מן החליצה.

ב. **היתה אחת מהן**, משתי האחיות, **אסורה עליו איסור ערוה** —

אין היא זקוקה לו כלל, ואחותה אינה נאסרת משום אחות זקוקתו.

ולכן, הוא **אסור** רק **בה**, שהיא ערוה עליו, **ומותר באחותה**.

ג. היתה אחת מהן אסורה עליו **איסור מצוה**, שהן "שניות" לעריות, שנאסרו מדרבנן, **או איסור קדושה**, של איסורי כהונה, שהן חייבי לאוין — שתיהן **חולצות ולא מתייבמות**.

גמרא

תניא: רבי שמעון פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום.

שנאמר: [ויקרא יח] "**ואשה אל אחותה לא תקח לצרור**".

בשעה שנעשו שתי אחיות [או שתי בנות זוג אחרות, כמפורט במשנה], **צרות זו לזו** בשעת הזיקה, ששתיהן זקוקות ליבם — **לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן.**

עוד שנינו במשנה: **היתה אחת מהן** אסורה עליו אסור ערוה — אסור בה ומותר באחותה.

והוינן בה: הרי דין זה ממש נשנה במשנה הקודמת בראש הפרק, ואם כן, **הא תו** זה שחזר התנא ושנה דין זה שוב במשנתנו — **למה לי**? הרי **היינו הך**, כבמשנה הקודמת הוא!

ומשנינן: **לרבי שמעון איצטריך** התנא להשמיענו זאת שוב.

כי **סלקא דעתך אמינא**, הייתי מעלה על הדעת, **הואיל ואמר רבי שמעון: שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות**, אם כן —

לגזור כשאחת האחיות היא ערוה, שלא ייבם את אחותה, **משום ב' אחיות דעלמא**. והיינו, כדי שלא יבואו להתיר לייבם אחת מהן אפילו כשאין אחת מהן ערוה.

קמשמע לן התנא שלא גזרו במקום שאחת מן האחיות ערוה, אלא האחות המותרת, מתייבמת.[2]

עוד שנינו במשנה: **איסור מצוה** או איסור קדושה, חולצות ולא מתייבמות.

כיון שדין זה והדין הקודם לו, הם דבר חידוש רק לרבי שמעון [עיין הערה בעמוד הקודם]. כט-א

שהרי הצורך של התנא לחזור ולשנות אותם כאן, על אף שכבר נאמרו במשנה הקודמת, הוא כדי לומר אותם גם לפי רבי שמעון —

הילכך תמהה הגמרא: מדוע שתיהן צריכות חליצה?

והא אמר רבי שמעון: שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות!

---

2. ואף על גב שדבר זה גם הוא נכלל בדברי המשנה הקודמת, הזהים לדברי המשנה כאן,

לפי שהוא סובר: כיון שנעשו צרות זו לזו בזיקה, לא יהיה לך ליקוחין אפילו באחת מהן. וכאן, באיסור מצוה, שאינו אלא מדרבנן, הרי מן התורה נופלות שתי האחיות ליבום ונעשות צרות זו לזו בזיקה, ולפי רבי שמעון הן פטורות מן היבום ומן החליצה, ולמה הצרכנו את שתיהן חליצה כאן!?

ומשנינן: **גזירה משום איסור מצוה דעלמא!**

יש להצריכם חליצה, כדי שלא יבואו אנשים להתיר סתם אשה האסורה באיסור מצוה או קדושה, אפילו שלא במקום נפילת שתי אחיות.

ומקשינן: **הא תינח איחי,** איסור מצוה עצמה, שפיר היא חולצת, כדי שלא יבואו להתיר איסור מצוה שלא במקום אחיות.

אלא **אחותה** של איסור מצוה, שהצריכוה גם היא חליצה, על אף שאין היא איסור מצוה — **מאי איכא למימר?** מדוע היא צריכה לחלוץ בשעה שהיא פטורה לרבי שמעון, כדין אחות זקוקה!

ומשנינן: הצריכו לאחותה של איסור מצוה חליצה — כי גזרו **גזירה** על **אחותה, משום** [**לתא,** רש"י כתב שמילה זאת היא יתור לשון] **דידה,** של איסור מצוה.

שהצריכו את אחותה חליצה, כמוה, כדי שלא יטעו בינה לבין אחותה, ויאמרו, כשם שזאת פטורה מן החליצה כך גם אחותה.

ואם יפטרו את איסור מצוה מהחליצה, יבואו לטעות ולהתיר כל איסור מצוה בעלמא, אפילו שלא במקום אחיות.

ופרכינן: **והא גבי** היתה אחת מן שתי האחיות **ערוה,** שנינו לפי רבי שמעון שאחותה מתייבמת, ואילו הערוה עצמה יוצאת בלי חליצה. ושם **לא גזרינן** על האחות הערוה שתחלוץ, גזירה משום אחותה שאינה ערוה, המתייבמת!

ולמה החמרנו פה, באיסור מצוה, לחייב את אחותה חליצה? והרי גם פה אחותה אסורה באיסור ערוה, לאחר שנעשו שתיהן צרות זו לזו בזיקה, ומאי שנא אחותה כאן, שהיא כן צריכה חליצה על אף היותה ערוה!?

ומשנינן: **שאני** בהייתה אחת משתי האחיות **ערוה** לפני הנפילה, **דמגמר גמירי לה אינשי, וקלא אית לה.**

שיודעים האנשים שהיא ערוה ואינה צריכה חליצה, ואחותה אינה אחות זקוקה. ולכן לא החמירו להצריך את הערוה חליצה מחמת

בכל זאת השמיענו כאן התנא חידוש, כשאומר זאת בהמשך לדברי רבי שמעון.

כי מהמשנה הקודמת רק משמע שלדברי חכמים לא גוזרים, והיה אפשר לומר שאין גוזרים היות וכל האיסור של קרובת זקוקתו הוא רק מדרבנן, ולכן לא חשו חכמים לגזור כדי שלא יכשלו בו.

אבל לרבי שמעון, אם יש שתי אחיות זקוקות, הרי שתיהן נפטרות מן היבום ומן החליצה ואסורות על היבם באיסור כרת של אשת אח. ולפיו לא שמענו שאין להחמיר ולאסור להתייבם במקום שאחת היא ערוה, כדי שלא יבואו להכשל באיסור כרת במקום שאין אחת מהן ערוה. ולכן הוצרך התנא לומר זאת כאן במשנתנו, לאחר דברי רבי שמעון, להשמיענו שאפילו לרבי שמעון לא גזרו.

החשש שיבואו להתיר את אחותה בלי חליצה, בעוד שאחותה מתייבמת.

אבל שתי אחיות שנפלו ביחד ליבום, לא הכל יודעים את חידושו של רבי שמעון שכיון שנעשו צרות זו לזו בזיקה הן אינן זקוקות עוד לחליצה, והן ערוה ליבם.

מתניתין

שלשה אחין, שהיו **שנים** מהם **נשואים שתי אחיות, ואחד** היה **מופנה.**

מת אחד מבעלי אחיות, ועשה בה מופנה מאמר.

ואחר כך מת אחיו השני, הנשוי את האחות השניה, והרי היא נופלת לפני האח המופנה שעשה כבר מאמר באחותה —

בית שמאי אומרים: אשתו של בעלת המאמר, נשארת **עמו,** ואינה נאסרת עליו עתה משום אחות זקוקתו.

היות והם סוברים שמאמר קונה מן התורה, והרי האחות הראשונה שעשה בה מאמר, היא ככנוסה לו מן התורה, ואחותה היא ערוה עליו, ואין היא זקוקה לו. ולכן אשתו, אינה נחשבת כאחות זקוקתו.

והלזו, אחות אשתו, **תצא** אפילו בלי חליצה, **משום** ערות **אחות אשה.**

ובית הלל אומרים: אין מאמר קונה מן התורה אלא רק מדרבנן, ולכן משנפלה לפניו אחותה, נאסרת עליו אשתו שעשה בה מאמר מדין אחות זקוקתו.

ולכן, הרי הוא **מוציא את אשתו בגט** למאמרו מדרבנן, **ובחליצה** לזיקתו מן התורה.

ואת **אשת אחיו** הוא מוציא **בחליצה,** ואינו רשאי לייבמה, שהרי מדרבנן היא אחות אשתו במאמר.

זו היא שאמרו: אוי לו על אשתו, ואוי לו על אשת אחיו.

גמרא

והוינן בה: לשון "**זו היא**", היא באה למעט, זו ולא אחרת — **למעוטי מאי?**

לקמן בדף קט א נחלקו התנאים בענין שתי אחיות שהיו נשואות לשני אחים, והיתה אחת מהן גדולה, ונשואה לאח מן התורה, והשניה קטנה, שהיתה נשואה לאח השני בנישואין מדרבנן.

ומת האח שנשוי את האחות הגדולה, והרי היא נופלת ליבום מן התורה לפני האח השני שנשוי לאחותה הקטנה מדרבנן.

ונמצא שאשתו הקטנה אסורה עליו מדין "אחות זקוקתו" אם נסבור "יש זיקה" לאסור את קרובות יבמתו עליו. ואילו יבמתו אסורה עליו מדרבנן כאחות אשתו.

רבי אלעזר אומר: מלמדין את אשתו הקטנה שתמאן בו, ואז תהיה מותרת לו יבמתו, אחותה הגדולה.

רבן גמליאל אומר: אין מלמדין אותה שתמאן. אלא אם מיאנה, מיאנה. ואם לאו, תמתין היבמה עד שתגדיל אשתו, ויהיו קידושיה קידושי תורה, ואז תצא יבמתו, שהיא אחותה, כדין ערות אחות אשתו.

ואילו רבי יהושע אומר: אוי לו על אשתו, שצריך להוציאה בגט, ואוי לו על יבמתו אשת אחיו, שצריך להוציאה בחליצה.

ובאה משנתנו **למעוטי הך דרבי יהושע, דלא עבדינן כוותיה.**

אלא, אי כרבן גמליאל שממתינים.

אי כרבי אלעזר שמלמדים את אשתו למאן בו.

אמר רבי אלעזר: לא תימא, אל תאמר **שמאמר לבית שמאי קונה** מן התורה **קנין גמור,** כאילו כבר לקחה ממש לאשה, ונעשית אשתו לכל דבר, עד כדי כך **דאי בעי לאפוקי,** לגרשה ממנו, **סגי** די **לה בגיטא,** ואינה צריכה חליצה.

אלא מאמר לבית שמאי אינו קונה קנין גמור, ואם בא להוציאה היא עדיין צריכה חליצה, בנוסף לגט!

אלא, מאמר קונה מן התורה רק בכדי **לדחות בצרה בלבד.**

ומובן ה"צרה" כאן אינו צרת ערוה, אלא אחותה שהיא "צרתה" באחווה.

אמר רבי אבין: אף אנן נמי תנינא, לדברי רבי אלעזר שאין מאמר קונה לבית שמאי קנין גמור, במשנה בתחילת הפרק:

ארבעה אחים שהיו שנים מהם נשואים שתי אחיות, ומתו האחים הנשואים לאחיות, לא יתייבמו האחיות לשני אחים הנותרים, אלא יחלצו. ואם בכל זאת קדמו וכנסו —

בית שמאי אומרים: יקיימו אותן תחתיהם.

ומשמע: **יקיימו** בדיעבד, שאם כבר קדמו וכנסו, **אין,** רק אז יקיימו אותן תחתם.

אבל **לכתחלה, לא** יתכן לבית שמאי לכנסן ולקיימן.

ואי סלקא דעתך שמאמר לבית שמאי קונה כט-ב **קנין גמור —**

זה יעשה מאמר ויקנה בקנין גמור.

שהרי איסור שגזרו חכמים על אחות זקוקתו הוא איסור קרובות, שאסור לו לבוא עליה, אך אין הוא כולל איסור לעשות בה מאמר, שהוא קנין מדרבנן.

ולאחר שיעשה בה מאמר, הרי אחותה נעשית עליו ערוה גמורה של אחות אשה, ושוב אינה זקוקה לו. ונמצא שבעלת המאמר אינה אסורה עליו עוד כאחות זקוקה, ויהיה מותר לו לכונסה.

וכמו כן, **זה,** אחיו, **יעשה** גם הוא **מאמר, ויקנה.**

ודוחה הגמרא: **אלא מאי** דעתך לומר, שמאמר אינו קונה קנין גמור, אך הרי עדיין לדעתך הוא **דוחה דחייה גמורה.**

ועדיין יקשה כמו שהקשית: **זה יעשה מאמר וידחה, וזה יעשה מאמר וידחה!**

אלא מאי אית לך למימר, לתרץ, שרק **מאמר דהתירא דחי,** שרק במקום שיש היתר לייבמה יכול המאמר לדחותה לגמרי, וכגון במשנתנו, שעשה בה את המאמר עם נפילתה, לפני שנפלה אחותה, והיה אז מותר לו לייבמה, אבל מאמר **דאיסורא,** במקום שאסור לייבמה, כמו במשנה שם, שנפלו שתי האחיות קודם המאמר, **לא דחי.**